

FAMILIAR

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

LITERATURA PROVENÇALE.

(Continuare.)

Se vorbim acumu ceva despre

IX. Forma, versu, strofa și rimu in poes'ia trubaduriloru. Form'a de arte poetica trubadurii o manuedia și presenta in generale cu spiretu și bunu sântiu; ei documenta pentru legile armoniei unu sântiu primitoriu și desvoltatu. Caus'a acestei e de a se cercă între alte, că cu poes'ia provençale antica se indeletnici o clase culta a societatei, și de la un'a că acést'a potemu totdeun'a aseptă o tractare mai ingrigita a formei; la ce se adause, că desfi poes'ia provençale inca procese din simplulu cantecu poporale, ea inse curendu se puse in deplnu contrastu cu elu, anuciandu-se că mai nobila, „cortesa“, și deci nisuinu-se printr'unu esterioru mai poleitu și stralucitu a se desclini de elu indata la prim'a privire.

Viersulu lu-numescu trubadurii „môt“, va-se dîca cuventu, pôte pentru că in poes'ia poporale fie-care versu edfice ceva intregu. Abiá trebue se spunemu, că in provençalea, că și in sororile ei neolatine, viersurile nu suntu prosodice séu dupa cantitatea silabeloru, ci tonice, dupa accentulu vorbei. Viersulu, conforme accentului, e ori sui-toriu ori scadietoriu, séu — improprie dîsu — ori iambicu ori trocheicu.

Ce se atinge de apostrofu și hiatu, asiánu-mit'a elisiune falsa — candu adeca convenindu unu cuventu terminatu in vocale cu altulu inceputoriu érași in vocale, aceste vocali se rostescu că o silaba, fâra a se elide vre un'a din ele — provençalea o are comuna cu alalte nóue latine. Apostrofarea unei vocali, carea in italian'a e mai

rara, éra in potuges'a și ispan'a mai de locu nu se afla, in provençalea e biuisioru de generale, și óresicum caracteristica a viersului provençalu, ce'a ce dă acestui'a unu miersu mai uniforme și mai seriosu. Hiatulu in fine, neincuviintiatu in cele-alalte limbe neolatine accidentali, se gasece mai desu la provençali, alesu la vorbe unisilabice.

Numerulu specioloru de viersuri barbatesci și femeiesci se urca la nóuesprediece, între cari predomnescu cele iambice, favorite si prin structur'a limbei. Anume iambicele de siese pana in díece silabe suntu cele mai usitate, atâtu in poes'ie lirice câtu și in cele didactice și narative.

Strofa se numesce „cobla“ (lat. copula = legătura). In acestu punctu se aréta poes'ia de arte in depln'a s'a stralucire față de poes'ia poporana, carea in spiretulu unei inalte simplităti totdeun'a rimédia dóue ori mai multe viersuri omogene dupa olalta, și intr'unu viersu esprime o cugetare intréga au celu puçinu unu membru intregu alu unei cugetări. Poes'ia provençale in priviuti'a structurei strofelor e dintre cele mai originali. Nu i-au sierbitu in acestu respectu că modelu nice vechiele literature clasice, cari i-erá p'aci cu totulu necunoscutu, nice puçinele și simplele can-tece și arie basericesci medievale. Apoi formele strofelor nu suntu fise și prescise că in „Cartea-de-cantece“ a lui Petrarca séu că in „Cancionero“ ispanu, ci dincontra in structur'a loru domnesce cea mai nelimitata varietate. Stá cu totulu in voi'a poetulu a-si creá formele sale proprie și estmodu a-si documentá și in acestu punctu ta-

lentulu. Cu tóte aceste nu erá reprobata imitarea onoru strofe sí arie predilecte inventate de trubaduri mai celebri, sí asemeni imitari le sí mar-turisescu apriatu pe ici pe cóle poetii. ¹⁾

Numerulu viersurilor unei strofe variédia dela trei pana sí la patrudieci sí dóue, éra nume-rulu strofeloru, alesu la canteculu amorosu sí la sirventesu, de la cincii pana la siepte. Alalte specie de poesia (numita in limb'a provençale „trobar“ = inventiune sí „obra“ = opu, séu de erá destinata pentru cantare „chantar, chantaret, chan“, ori sí „sonet, só“, cari ultime dóue numiri denóta mai vertosu melodí'a séu ari'a poemei) stáu sí din mai multe ori mai puçine strofe, ba esista sí poesie nestroface.

Asiá-numitul refrenu (prov. refrim = resu-netu), neaperatu in unele specie de poesia sí sta-toriu la fiaele, raru la midiuloculu ori la ince-putulu strofei, trubadurii l'au primitu dela cante-culu basericescu sí poporale. Inventiunea loru e inse „tornada“ = reintórcere séu intornat'a, unu scurtu epilogu de câteva viersuri ale stro-ei ultime, alu carui scopu principale erá a indegetá dómnele ori patronii, caroru se dedicá poesí'a respectiva. ²⁾ Éra asiá-numitele „viersuri impromutate“, cari uneori inchiaia fia-care strofa a poesiei sí suntu luate din alte cantece celebre, e unu jocu nu ne-placutu sí cunoscutu sí in literatur'a italiana.

Impartirea rimului séu rimei in dóue genuri, rime barbatesci sí femeiesci, dupa tóta probabili-tatea provine de la trubaduri. In poesí'a proven-çale cá sí in poesí'a lirica a altoru popóra, afara de cea ispana, tóte strofele unui cantecu trebuie se convina in genulu rimei la același locu alu viersului. Nu e neaperatu inse, ca rimele se se lege in aceasi strofa, ci potú fi legate sí in cea urmatória, éra rimele nelegate suntu neiertate. Cuventele rimatórie séu cadentiatórie potú se se repetiésca sí in aceasi strofa, fára se trebuésca a avé in acestu casu insemnare diversa, cum preserie poetic'a italiana; éra silabele rimatóre trebuie se convina din litera in litera.

Rim'a séu cadenti'a e conditiune inomisa a propunerei poetice, cu unic'a esceptiune a sec-stinei. In opuri poetice mai lungi, compuse de regula in viersuri de diece — dóuespradiece silabe, demulteri ocure un'a sí ace'asi rima la unu mai mare numeru de viersuri, ba chiaru sí la tóte viersurile opului, bunaóra in „Thesaur“ alu lui Peire de Corbiac, in care cele 840 de viersuri câte tóte cadentiédia in silab'a „ens.“ Preste totu rim'a léga la-olalta nu numai viersurile singurite sí póte ocurge sí la midiuloculu viersului, ci léga sí strofele intre sene, asiá cà rimele strofei prime reaperu sistematicu in tóte cele-alalte, care tra-

setura caracteristica o gasimu fórté desu in poesí'a trubaduriloru. Altmintre poesiele, in cari fia-care strofa are alte sí alte rime, suntu rare; in marea loru majoritate rimele strofei antáie trecu in parte ori in totalitate sí in strofele urmatórie, asiedian-du-se sí impletindu-se de multeri cu multa ma-iestria, sí uneori legandu-se strofele la-olalta sí priu ácea, cà cuventulu ultimulu strofei prece-denti se repetiesce la inceputulu celei urmatóre.

Joculu de rimare sí de cuvente, atátu de desu in poesí'a latina a claustriloru, ocure fórté raru in poesí'a de arte a trubaduriloru, p. e. acro-stichulu i lipsesce cu totulu. Dámu inse preste alte tandaliture cu rimele, precumu suntu: rimele dificili dejá amintite, pre cari Arnaut Daniel le numesce „caras rimas“ adeca rime scumpe séu rare; repetírea unui sí aceuiasi cuventu mai de multe ori dupa olalta dupa diversele lui forme cadentiatórie; aliteratiunea poesiei claustriloru; repetírea unui cuventu in diversele lui forme in același viersu, au a vorbeí cadentiatórie la ince-putulu viersului urmatoriu, sí alte asemeni.

Ci cu privire la form'a esterna a poesieloru provençali se insfrámu in fine.

X. *genurile sí speciile acestoru poesie cumu sí numirile loru.* ¹⁾

Speciele numite viersu sí cantiune (prov. vèrs sí cansòs séu chansòs) se destingu mai multu nu-mai in privint'a formeí, decâtu a cuprinsului. Cu tóte aceste precandu cantiunea tractédia eschisivu amórea sí adorarea lui Ddieu in deplina opuse-tiune cu sirventesulu, pre atunci vèrs-ulu cuprinde unu campu mai vastu imbraciandu nu numai amórea, ci sí alte obiecte poetice mai serióse. Cu respectu la forma poemele numite vèrs stáu diú viersuri de 4 petióre jambice séu de 8 silabe, éra cantiunile cu preferintia din viersuri de diece si-labe, printre cari aórea se mesteca sí viersuri mai scurte, candu apoi structur'a strofeloru e mai maiestrita; numerulu strofeloru la prim'a specie e dupa placu, la a dóu'a dela cincii pana la sie-se. Ambele specie suntu destinate pentru cantare, prim'a avendu melodie mai traganate, a dóu'a mai scurte sí mai repedi. De altmintre la originile poesiei provençali de arte tóte poemele se numiá simplamente viersu, numire impromutata dimpreuna cu form'a „vèrs“-ului de la poesí'a poporana, in carea ori-ce cantecu sí poema se chiamá sí se chiama in generale viersu. Dara dejá trubadurii mai vechi, precumu Rambaut de Orange sí Ber-nard de Ventadour, cunosceá o anumita distinc-tiune intre cantiune sí vèrs.

Cantiunea se numesce uneori sí cantioneta; acésta diu urma pare totusi a fi fostu o subspecie mai usióra a cantiunei sí mai apropiata de vèrs. Éra semi-cantiunea (mieia chansò) stá diu strofe mai puçine, sí prin atari poesióre de amóre, ce se numiá câte odata puru sí simplu strofe (coblas),

¹⁾ Fr. Diez, Die Poes. der Troubad., pag. 89 sí urm.

²⁾ P. e. „Domnule Delfinu, voi lucrati asiá de fru-mosu sí minunatu, incátu tóte faptele vóstre suntu placute celoru nobili.“ — „Fiti-mi gratiósá, Dómna placuta sí no-bila, càci pentru voi móre Girandet Rosiulu.“ — Du-te, Poesí'a mea, la demnulu Guilieimu de Espia, ca se te tra-mita Patrónéi mele spre mangaiare,“ s. a. a.

¹⁾ Vedi Raynouard II. 156—319 „Cercetári asupra celoru mai principali specie de poeme ale traba-duriloru.“

se iudegetă marimea dorerii său a dorului, intru câtu ast'a e în stare a curmă dintr'odata imparțiasirea cugetelor.

În contrastu cu cantuinea sirventesulu (prov. sirventês, sirventesc, sirventesca, de la servire), va se dîca poema intru sierbitiulu cutarui domnu compusa de cătra poetulu acestui-a, nu canta amórea, ci laude ori reprobări și certări publice ori private. Formele-i suntu multiple, e impartîtu în strofe și destinat a se cantá. Déca stá din strofe mai puține decátu în regula se numesce diumatatîtu (mieg sirventês). Aórea se mesteca în cuprinsulu lui amórea cu politic'a, în care casu are nume de sirventesu-cantiune.

Eleg'ia (planh) deplange mórtea unui au mai multoru amici, eroi, amantî; cá sirventesulu are forme varie dupa placulu poetului, desî preferesce hendecasilabulu serbatorescu; și e strofica menita și pentru cantare.

Memorable e tentiunea (tensôs, contenciôs = cërta, disputa), numita și jocu impartîtu (jocx partitz), deórace disputantii se impartîa cu întrebările ce-si puneá; de aci aveá și numele de „partimens, partia, partida,“ adeca impartire; éra cându se referia la afaceri amoróse, se chiamá și jocu de amóre (jocs d'amor, jocs enamoratz); în fine de se certá și disputá mai multu de dóue persóne, se diceá lupta = torneiamens.

Ce se atinge acumu de structur'a acestei specie de poesie, în prim'a loru strofa unu poetu propune dóue tese de comunu contradictorie, provocandu pre altu poetu, se aléga și apere pe un'a din ele. În strofa a dóu'a contrariulu si-apera tesa alésa, într'a trei-a propunetoriulu se adopera a demustrá, cá alegerea facuta a fostu rea din causele cutari și cutari. Estmodu se tragana disput'a preste unu siru de strofe, de comunu tóte ori celu puçinu câte dóue de acelesi rime. La inchaiarea poemei disputantii disignéda uneori unu arbitru ori mai multi arbitri, promitiendu a se supune judecatii acestor'a. Diatrib'a decurge câte odata între unu trubaduru si o fiintia ficta, iratiunale, au câte odata tentiunea nu e alta-ce decátu unu dialogu despre amóre ori despre alte relatiiuni personali.

La trubadurii mai tardii aflámu fórte desu canteclulu pastorescu (pastoreta, pastorella, ori — déca se aduce în actiune și vorbire o vacarésa — vaqueyra), care iubesce strofele lungi cu viersuri scurte. În „alba,“ va-se-dîca dîu'a alba, diorile, auror'a, doi amorosi blastema sosirea crepatului dîlei, éra în „serena“, canteclu de séra, dorescu sosirea serei. Ambele cu refrene.

Trubadurulu Garinu de Apchier inventá rar'a specie de poesia numita „descort“ = discordantia, ale cãrei strofe nu consuna în privinti'a soiului și numerului viersurilor. În vechi'a literatura germana asemenea exista o atare specie de poesie, numita „Leiche,“ numai câtu nestrofica. Prin ea se esprimá amórea refusata. Unu trubaduru anónimu face din contra poesie pronumite „acort“ = acordantia, deórace, precumu ne spune dinsulu cu

afacerile sale amoróse e în ordine. Rambaut de Vaqueiras se nevoiesce a representá discordantia și în limba, încependu-si poem'a în limb'a provençale și continuandu-o în alte dialecte poporali.¹⁾

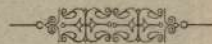
Trecemu preste mai rarele și obscurele forme „retronesa“ și „breu doble,“ și amintimu áncu „balada“ și „dansa,“ cantece cu refrene aórea usioratice destinate, cumu se pare, a acompániá saltulu. Canteclulu rotundu (canson redonda) repetiesce viersulu ultimulu alu strofei la începutulu strofei urmatórie, și se dice încantenatu (canson encadenada), déca rimele strofei prime se desvolta în cea subsecinte de diosu în susu, asiá cá cadenti'a viersului antáiu din strofa antáia coincide cu a viersului ultimulu din strofa a dóu'a. Sestín'a e cá și la Italienu, cu acea mica diferentia, cá fiacare strofa începe cu unu viersu mai scurtu.

Alte numiri de poesie cá escondigz = desculpare, în care amantii se desculpa și justifica unulu façia de celu-alaltu; comjatz = remas-banu; devinalhs = gacitoria; sermôs = poema morale, anumitu fabul'a; prezicaasa = predica seu provocare la o întreprindere belicósa: expositiôs = interpretarea, glosarea în viersuri a cutarei poeme obscure: aste și alte asemeni numiri se referescu, precumu vedemu, la cuprinsulu poeticu.

În urma ce se tiene de romanuri, de cari literatur'a provençale posedea în abundantia, pentru aceste nu exista nomenclatura specificá; cáci „romans“ însemná ori-ce opu poeticu mai mare și neimpartîtu în strofe, cu exceptiunea, cum se pare, a novelei și epistolei. Novel'a se chiamá „novas“ seu „comtes“ = naratiune; ambii termini se folosia inse și despre poesiele didactice, cari ultime se mai numia și „easenhemens“, adeca invetiatura, instruire. Éra numele epistolei e „breus“ seu „letras“, ori și „salute“, déca epistol'a începeá cu salutári.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silaei.

Pre albumulu Letitiei M.....

Intocmai cum unu calatoriu trecúndu s'opresce p'unu mor-
[mêntu,
Si suspinándu privesce 'n josu movil'a négra de pamêntu,
Asia si tu, opresceti ochii aci la numele-mi uitatu,
Câci ast'a-i loculu unde eu iubirea tóta-am îngropatu.

Cetindu acestea rendurele, o! lasa gándulu teu pribeagu
Se sbóre érası îndereptu la tempulu celu atátu de dragu.
Cându tu si eu flóri ðalbe numai vedeámu pe ori si care plaiu
Si 'n dulci si suave sarutari sêmteámu unu farmecu sfântu
[de raiu.

Si déca tu în gándulu teu vei regretá trecutul nostru
Si vei siopti cu dulce glasu: o bine-o fostu! o bine-o fostu!
Atunci iubirea mea cea mórta în gróp'a ei vá tresaltá
Si 'n ultimulu deliru alu ei pre tine é' te va cantá, ..
... Nu me uitá... Nu me uitá!...

G. Simu.

¹⁾ Bunaóra cá vechiulu nostru canteclu romano-magiaru :

Scii tu, mândra, tiéd voltam,
De már nem vagyok;
Pentru tine nu m'oiu stinge,
Meg sem is halok, etc.

Fric'a de cei mai mi

ujmani ai casei.

Strad'a Carmen Sylva.

— ROMANU. —

(Urmare.)

XX.

Dirigentu.

Traianu se sculà. Nu pré scia ce se dîca, dar' mai multu 'lu incurcã întrebarea cum se se adreseze catra adunare. In fine începù:

„Ilustrisime Domnule presiedinte, ilustrisimi Domni consilieri, pré spectabile d.-le vice-presiedinte, reverendisime d.-le consilieriu si spectabili domni consilieri!“

Acestu începutu le placù la toti, numai preotulu nu pré erã multumitu, cà-ci 'lu numise dupa vice-presiedinte, care purtã numai epitetulu de spectabilu, pe cându lui i-se cavinea acel'a de reverendisime dar' éta cà indata i-se puse inim'a la locu cà-ci Traianu continuà:

„Me sêmtu fórte flatatu de insemnat'a onóre de care am parte, fiindu admisu si ascultatu in acêsta ilustrisima, reverendisima si spectabila adunare. Am crediutu cà va fi mai bine se me prezentezu in persóna dinaintea Dv. si se ve spui din gura ce amu fostu, ce suntu si ce potu, in locu de a ve trimite uniculu atestatu de care dispuu. Este atestatul pe care l'am primitu dela banc'a belgiana din Bucuresci unde amu fostu introdusu in sciintiele financiare si am ocupatu mai pe urma postulu de ajutoru contabilu. Astadi suntu siefu-contabilu si loctiitoru-directoru la banc'a din Tênipesci. Déca mai pofiti vre-o informatiune ilustrisimi, reverendisimi si spectabili domni, ordonati numai, ér' eu me voi grabi a ve implini indata dorinti'a.“

„Este destulu, 'ti multiamimu D.-le siefu-contabilu si loctiitoriu directoru,“ dîse presiedintele cu aplombu. „Inainte de a deschide discussiunea asupr'a unicului punctu din ordinea dîlei, te rogu a trece dincolo in acea odaie de unde te vomu chiemá, indata ce vomu fi luat u decisiune, pentru a ti-o comunicá verbalu.“

Traianu se sculà, fãcu o reverintia in tóte pãrtile si esí.

„Me rogu de cuvêntu,“ dîse Talionu.

„Mai antãiu voi face o mica espunere, apoi 'ti voi da cuvêntulu,“ dîse presiedintele. „Ilustrisimi domni consilieri, pré spectabile d.-le si spectabili domni consilieri“, adause elu adoptãndu formul'a de alocutiune întrebuintiata de Traianu, „dupa cum sciti avemu se ne prouuntiamu asupr'a insemnatei cestiunii, care ne preocupa de o sêma de vreme si este: cui se incredintiamu directiunea succursalei nóstre din Tênipesci. N'avemu se alegemu intre multi dè-ore-ce numai doi competenti s'au prezentatu. Sciti cine este si cum este si ce a fostu si ce este unulu; câtu despre cel'altu ve comunicu, cà ne-a inaintatu urmátorele documente: 1. Unu atestatu dela gremiulu comercialu din Tê-

nipesci cà i-a fostu nu numai membru ci si presiedinte in decursu de mai multi ani, mai multe epistole prin care nisce tineri fosti elevi ai sei f-i multiamescu pentru invetiatur'a ce au primitu dela densusu; in fine într'o nota a sa o spune cà atestatul dela academi'a comerciala nu 'lu póte alaturá fiindu-cã nu scie unde s'a ratacitu in decursulu aniloru ce a trecut de cându s'a fãcutu acelu documentu, care a portatu dat'a diu anulu 1820, apoi mai adauge, cà erã se fie alesu revisorulu la contabilitatea orasiului, déca nisce intriganti nu l'aru fi sapatu. Eu unulu ve recomandu pré multu pre domnulu Manoilu Icóne, cà-ci 'lu cunoseu.“ Apoi cu o privire asupr'a lui Talionu i dîse, „ai cuvêntulu“.

Sculãndu-se acumu directorulu Patriei expuse cu nisce cuvinte convingátore cà in acestu casu nu póte fi nici vorba de unu omu debilul, inaintatu in vêrsta, care póte se posiêda sciintie teoretice, care inse nici decumu nu póte fi omu practiculu, de óre-ce in locu de a spori acelu frumosu patrimoniulu ce i-a remasu in moștenire dela parinti prin negociulu seu l'a pierdut. „Cine nu a fostu in stare-a-si administrá propri'a sa avere cá barbatu in flórea vêrstei“, incheiã elu, „cu atãtu mai puçinu va potea acum la betránetiê se conduca cu sporiulu unu institutu publicu.“

„Ceru cuvêntulu,“ dîsè unulu dintre consilieri

„Domnulu advocatu Rutu are cuvêntulu,“ dîse presiedintele.

Acestu domnu, dupa cum toti scia, erã vechilulu secretu alu presiedintelui. Ceea ce nu voia séu nu poteá se spuna si se iã in aপরare ilustritatea sa aceea spunea si aপরá domnulu Rutu. Erã advocatu alu institutului, unu omu, care scia cum se face si ce se diréga pentru cá fãra multa ostenêla se ajunga la vadia si se adune la parale. Luasè de soçie pe o fêta care avea de unchiu pe unu mare demnitarulu alu statului.

Acestu domnu Rutu se sculã si dîsè:

„Pãrerea mea este, cà nici unulu, nici altulu nu e bunu pentru insemnatulu postu, de care voimu se dispunemu in acestu momentu. Se me ierte domnulu Talionu directorulu alu institutului nostru ceea-ce voi sustieneá numai decãtu nu 'lu privesce pe elu, càci densusu face o esceptiune rara si laudabila. Cà se revinu deci la obiectu, amu face unu lucru neprecugetatu, déca amu increde insemnatulu postu de dirigentu la succursal'a nóstra unui omu care n'a studiatu matematiciele. Cei doi competenti vorbescu de sciintie comerciale intru conducerea unui institutu financiaru? Ce au de a face finantiele cu comerciulu. La ce-i va folosi dirigentulu, déca va sci cà unde se póte aflá caféu'a cea mai ieftina séu de-alu de astea. Elu trebuie se cunósca matematiciele se fie unu omu deprinsu cu o disciplina de feru, buna-óra cumu se esercitêza la artileri'a nóstra si déca-si va însusi câtusi de puçiuu apucaturile necesare de advocatu atunci va fi persón'a cea chemata si dêma de a conduce succursal'a nóstra, care nu póte aveá unu scopu diferitu de acel'a ce 'lu ur-

marimu aici la asediamentulu principalu. Si care este sublinulu nostru scopu? Au nu acel'a cá se deprindemu pe poporu, se-si aduca economiile s'ale la noi, si totu la noi se caute ajutoriu candu se vede lipsitu de bani. Cum ar' poté unu omu fora matematica se-lu convinga pe acestu poporu bunu, blându, bravu si cu o suta de alte daruri, dar' totu-odata cu defectulu nepunctualității, se-lu convinga dîcu, că tempulu este mai scumpu decātu banii, că deca întârziéza cu regularea acceptului seu implinitu, are se suferé urmarile care suntu dare in judecata, despoiare de mosióra pentru acoperirea datoriei s'ale, indoita si mai multu de indoita cu cheltuelile judecătii si plat'a avocatului... că-ci numai asia, dupace vomu fi adusu la sapa de lemnu pe toti clientii nostri ne unctuali le vomu insuflá respectulu dinaintea punctualității... Dar' voiámu se vorbescu de matematica si de disciplina, ér' astea nicairi nu le potemu gasi intr'unite mai perfectu decātu in persón'a dlui Josifu Urduga iubitulul fiu alu veneratului nostru presiedinte, de presentu sublocotenentu de artilerie, pe care deci 'lu recoméndu la postulu diu cestiune.

„Bravo,“ strigara vre-o doi din consilierii spectabili, ér' cei illustrissimi si celu reverendissimu cãm strêmbara din nasu.

Talionu erá cá din ceriu picatu. De acésta combinatiune nu avuse nici macaru cea mai mica presêntire, elu vediu cã presiedintele Urduga protegiá sinceru pe betrânulu Icóne, acum inse vediu unde-i mergeá gândulu.

Dar' directorulu Talionu nu erá de adi nici de eri, se reculese curêndu din uimirea s'a si cerêndu cuventulu, care i se dete, rostí urmatoriulu micu discursu:

„Illustrissimi, reverendissimi si spectabili d.-ni,“ avea graba, deci scurtá puçinu alocutiunea destulu de lunga chiar' si dupa acésta cisiune, „fórté bine, fórté frumosu si petrundiatoriu a vorbitu spectabilulu domnu advocatu si consilieriu Rutu; asia de petrundiatoriu incātu m'a convinsu si pe mine de nedestoinici'a mea la postulu ce ocupu, cu tóte cã spectabilulu domnu oratoru a voitu se statoréscu o exceptiune in favorulu meu. Deca pentru succursala se cere unu cunoscatóriu alu matematiceloru cu atátu mai vêrtosu trebuie se se erige pentru asediamentulu nostru centralu de aici.“

„Hoho,“ facú unula dintre illustrissimi.

„Nu voiescu se dîcu,“ reluá Talionu, „cã eu se fiu inlocuitu prin unu matematicianu, dar' asiu rogá pre on. consiliu de administratiune, se mi-lu dea de ajutoriu — se dîcemu — de secretariu. Cātu pentru succursal'a dela Tênipesci, pentru acést'a se voru deslegá aici tóte problemele matematica, deci credu că unu teneru cá dlu Traianu Mistrelu, care este neinsuratu si care s'a aretatu fórté galantu cu Ulpi'a mea — pardonu,... m'am incurcatu, voiám se dîcu, care a ocupatu unu postu destulu de insemnatu la Bucuresci, ér' adi la Tênipesci ocupa unulu si mai insemnatu, dîcu pe scurtu, că tenerulu Traianu Mistrelu ar' fi dirigintele celu

mai nimeritu pentru succursal'a nóstra din Tênipesci.

„Se traiéscu“ strigara aprópe toti consilierii, că-ci se apropiá ór'a de prândiu si cá ómeni regulati, ce eráu, nu poteáu lasá se li se recéscu sup'a prin castronu.

„Ar' fi bine se regulamu mai antâiu cestiunea secretariului atinsa de dlu directoru, in care casu asiu rogá pre prespectabilulu domnu vicepresiedinte se-mi ia loculu, că-ci fiindu óre-cum interesatu in acésta cestiune... de órece secretariulu predestinatu 'mi este fiu legitimu...“

„Se traiéscu...“ strigara din nou aprópe toti consilierii.

„Care va se dîca potu se enuntiu, că de diriginte la succursal'a din Tenipesci a-ti alesu pe...“ incepú dlu presiedinte. „Traianu Mistrelu“ completá avocatulu Rutu, pe care 'lu inghioldise Talionu.

„Ér' secretariu pe fiu-meu cu léfa de...“ continua presiedintele Urduga.

„Una mia cinci sute de fiorini pe anu,“ completá éراسi vechilulu Rutu.

„Asiadara cu léfa de un'a mia cinci sute de fiorini,“ repetá Urduga, „si cu ast'a siedinti'a este inchiata.“

„Dirigintele succursalei nóstre, dlu Traianu Mistrelu, că-ci de acum 'lu potu numí asia,“ se grabí a dîce Talionu, „trebuie se se întórca chiar adi la Tênipesci cá se-si predee agendele de la banc'a de acolo, ér' de órece decretulu pentru dirigentu este gat'a scrisu si nu lipsesce din elu decātu numele titulariului si subsemnaturile presiedintiloru, ve rogu a-lu subsemná, ér' eu voiu trece in elu numele domnului Traianu Mistrelu. Condiționile ve suntu cunoscute, că-ci totu d.-vóstra le-ati stabilitu. Léfa dóue mii de fiorini pe anu, ér' pentru casulu cându 'am dimissioná, nebasati pe o sentiuntia a unei comisiunii disciplinare, înainte de a fi dobênditu dreptulu de pensiune i se fixéza o despagubire de cinci mii fiorini.“

„Terminati,“ strigara o parte din consilieri si se sculara.

Talionu inmuia unu condeiu in cernéla si alergá cu elu si cu decretulu in mâna la cei doi presiedinti, care iscalira actulu de numire a lui Traianu Mistrelu in postulu de dirigentu alu succursalei Patriei din Tenipesci.

„Domniloru,“ dise presiedintele, „mai aveti puçina rabdare, trebuie se anunciamu oficialu noulu dirigentu numirea s'a.“

Cei cari se scolase se asiediara din nou, ér' Talionu alergá de réntroduse pe Traianu in sal'a de siedintia.

Presiedintele i facú sennu se se apropie de scaunulu seu, apoi se sculá si cu unu micu discursu confusu dupa cum avea obiceiul a le face i spuse de onórea ce i-s'a intemplatu, apoi predându-i decretulu i comunicá pre scurtu cuprinsulu si-lu provocá se declare in façi'a toturoru deca primesce.

Traianu cu vócea emotionată multiemi pentru increderea cu care a fostu distinsu si dîse cã se sênte fericitu cã póte intrã in serviciulu unui institutu administratu de unu corpu, care intr'unesce atãtea capacitati reputate.

Presedintele dete acum mân'a cu elu si-i spuse se se intieléga câtu pentru restu cu directorulu Talionu.

Apoi declarã siedinti'a de incheiata si scólându-se dete semnulu de plecare.

Domnii consilieri de astadata nu esira in ace'a-si frumósa ordine in care intrasera, ci care dupa cum apucã mai inainte, cã-ci fie-care avea zoru se mérga la mésa.

Talionu si cu Traianu remasera pe urma.

Amiculu nostru erã adêrcu emotionatu si cu vorbe calduróse si bine sêntite multiemi lui Talionu pentru valorosulu spriginu ce-i dase.

„N'ai pentru ce!“ respuse Talionu, „scii cã multu puçinu am fostu condusu de egoismu in acêsta afacere, asia ireãtu felicitãndu-te je d.-t'a me felicitezu pe mine de succesu, ér' pe inca cinev'a de altu cev'a. Dar' acum haidemu la mésa, cã-ci suntemu asceptati.“

Traianu intielese unde voiã se bata Talionu si alarmatu se intrebese: „óre ce se va mai alege si din ast'a?“ dar' nu gasi oportunu a desilusionã chiar' de acum pe protectorulu seu, care erã totu-odata noulu seu siefu.

(Va urmã.)

TEOCHAR ALEXI.

STAN'A DE VALE.

(Urmare.)

b) Estensiunea.

Considerãndu Isvorulu Pavelu (vestu) punctu de manecare si cautãndu de aci spre ostu lungimea Stanei de Vale este la 300° (569^m); éra cautãndu spre nordu-ostu in directiunea Isvorului de minuni primimu lungimea cea mai mare de 322° (610.5^m). De aici se mai continua o limba in lungime de 38° (68^m) si in lat. de 8° (19^m). — Dela inceputulu limbei pâna la Isvorulu Min. suntu 210° (398^m); prin urmare dela Isvorulu Pavelu pâna la alu Minuniloru ca la 510° (969^m). — In partea vestica inca se intinde o limba (Valea pèrèului), lunga de 110° (208.6^m) cu cea mai mare latîme de 7° (11.4). — De aici incolo Valea se dà spre nordu-vestu la mór'a primitiva de frezu, si se continua pâna in Valea Jadului.

Cautãndu dela restauratoriu (sudu) spre nordu pâna la pèrèu, valea plana n'are latîme mai mare de 60° (114^m); de aici incolo incepe o cósta de dealu cu declivitate moderata. Cautãndu dela sudu spre nordu-vestu vomu primi cea mai mare latîme de 310° (588^m).

c) Isvóre.

In ins'a-si Valea, afara de alte mai menunte suntu isvóre mai principali:

a) Isvorulu Pavelu, numitu ast'feliu in onórea si memori'a celui ce a jusu antãiulu fundamentu la acestu locu de cura climatica. Se afla in marginea sudu-vestica a Stanei, lãnga care s'a claditu antãiulu edificiu mai mare. Are apa bogata si fôrte gustuósa de $5-5\frac{1}{2}^{\circ}$ C. — de care se folosescé tóta Stãn'a de Vale.

b) La distantia de vre-o 200° (379^m) lãnga locuinti'a cedata grãtiosu gimnasiulu de Beiusiu intru usulu profesoriloru este Isvorulu Popiloru, cu apa asemene bogata si gustuósa, ci fiindu in faci'a sórelui cev'a mai calda 6° C. — Petricelele, cari le arunca in susu ne facu a crede, cã isbucnirea se face de josu in susu verticalu si nu orisontalu.

c) Isvorulu Scaldiloru. Isbucnescé in cóst'a delului din partea nordica, si intaritu prin ap'a unoru locuri baltóse dupa o cadere lãnga alimentéza cele dóue dusiuri reci si scaldile calde.

Omitiëndu nenumeratele isvóre mici ce se afla afara de catlanulu Stãnei de Vale, vomu aminti numai trei principali:

1. Isvorulu Minuniloru, numitu ast'feliu dela poterea s'a vindecãtoriã. — Poternicu si intru adeveru minunatu isvoru, regele toturoru isvóreloru din muntii Bihoreni. Isbucnescé de sub trunchiulu si printre radacinele unui moti, dela care si dela Isvoru altii se tienu in distantia onorifica. — Este isvorulu acest'a imaginea Mântuitoriului, Isvorulu tuturoru daruriloru si tamãduiriloru? si molivii suntu óre ostasii si servitorii pre cari i-au condusu Jud'a, cã se-lu prinda pre Isusu, celu ce a trecut cu invetiãceii sei prin pèrèulu Cedronu intr'ast'a gradina sãnta? si molivulu dela capulu Isvorului inchipuesce óre pre Petru in momintele cãndu, dupa-ce in aperarea Invetiãtoriului seu taiã urechi'a drépta a servitoriului Malcu, refrundatu cu cuvintele: „Baga sabi'a ta in téca: potirulu care mi-a datu Parintele au nu-lu voiu bé?“ (Joanu 18, 11.) Si bolovanii grandiosi ce paru a fi pusí de natura, cã se scutésca isvorulu dinaintea unoru mãnuri impie, suntu óre ei simbolulu petrei sigilate pre mormêntu si resturnata de ângeru in-viindu Isusu din mormêntu precum a disu mai'nainte? Minune, minune!

Óre-cãndu isvorulu a potatu se aiba altu locu de isbucnire in drépt'a fagului; celu puçinu ast'a ne lasa a presupune hudr'a adũnca, cã de $2\frac{1}{2}$ urme si lata câtu omulu póte intrã usioru. — Tieranii tiênu, cã ap'a scósa de sub fagu prin acést'a hudra e mai bine primita, mai conducãtoriã de sanetate. — Intre bolovanii amintiti se intinde unu bazenu largu, care servescé de scaldãtoriã. — Ap'a din bazenu nu-i mai inalta de $2\frac{1}{2}$ urme si fiindu fôrte rece, ca de $4\frac{1}{2}^{\circ}$ C. scaldatulu se face incingũndu-ne de mai multe-ori in apa, cã se tréca preste totu trupulu. Dupa 8—10 minute sarimu din apa, imbracamu iute albe uscate, cãndu apoi totu trupulu ni se incaldiescè de o potriva. — Si mai bine este déca dupa scaldã lasamu a ne frecã cu o stergura de pãnza séu cu cev'a flanelu. Poporulu dupa tamãduirile esperiate tiene isvorulu de

sântu, si dupa datin'a s'a nu intrelesá a aruncá obolulu seu in gur'a isvorului.

2. Mergându dela Isvorulu Pavelu spre rarisitu, la distantia de vre-o 15 minute ne aflamu la: „Gemeni“ isvoru triplu cu unu bazenu comunu si largu, cu apa dulce si rece cá de 6° C., ce dá nutrimentu bogatu pèrèului preste care avemu a trece mai de multe-ori.

3. Câm atât'a cale dela „Gemeni“ si suntemu la „Isvorulu Zahastru“. Se vorbesce, cà unu eremitu sântu alu paduriloru vine in fiecare mediu alu noptii se-si reciteze orologieriu (breviarulu) lînga acestu isvoru frumosu, cu apa bogata si dulce la gustatu. Nu se aréta decâtu la ómeni nepecatosi in momentele cându nóptea se inveluesce cu diu'a.

Dela Zahastru o carare printre paduri ne duce într'o óra séu 5 patrare la Vêrfulu Poenii, deunde se trece usioru la Bohodeiu, Cornu, Cornisioru, Pétr'a graitória, Britiei, Pétr'a Têlhariului, Oncés'a scl.

d) Pèrèulu.

Pèrèulu, care duce dorulu „Stanei de Vale“ prin Valea Jadului, pâna la Crisiulu rapede, se alimentéza din numeróse isvóre mici si locuri baltóse in partea sudostica dela isvorulu Minuniloru, cari intrunite dáu unu pèrèuasiu, ce curgêndu spre sudu-vestu cu 30 stânjeni in giosu de Isvorulu Minuniloru primesce ap'a si a cestui isvoru puternicu. De aici continuându-si calea totu spre sudu-vestu in urma se întórece definitivu spre sudu in lungime de 125°, cându apoi primesce si pèrèuasiulu alimentatu de „Zahastru“, „Gemeni“ si alte isvóre mai mici. — Intaritu ast'feliu tiene o cale de 140°, spre nordu-vestu, pâna cându intra in catlanulu „Stanei de Vale“ desfacându-lu in dóue. De aici 'si iá cale in directiune vestica, mai apoi se întórece spre nordu, nord-vestu la firezu si trece mai incolo pre la Cârligate prin Valea asia numita a Iadului.

e) Calea principala.

Calea principala, ce duce prin „Stân'a de Vale“ la muntii cei inalti, luându o directiune nordu-ostica la distantia cá de 120° se ramuresce in trei. — Lini'a de frunte tiene si mai departe spre nordu ostu si trecându pre la isvorulu Minuniloru, in urma se întórece spre nordu pana cându convine cu cele dóue ramuri, taiate din ea in distantia de 53°. — Ramurile laterale se dáu spre nordu, mai ântâiu paralelu, apoi apropiându-se pana cându se imbina dupa unu cursu de 104° (197^m). Ast'feliu unite iau directiune spre ostu, si întêlnindu lini'a principala dela Isvorulu Minuniloru duc la „Ari'a Vulturului“ o casa de pagisce spaciósa si rotunda (de aici numele) intre padurile de molivi seculari. — Puçinu dupa acést'a esindu din padure ni se infaçisiéza câmpurile manóse de pastiu ale Munceiloru si altoru munti.

Scoborîndu-ne pe cóst'a ostica a Munceiloru suntemu in „Valea Dragului“ din colo cu Botiés'a

si Britiei. Calea ins'a-si luându dela Muncei directiune sudica ne conduce la Vêrfulu Poenii. — Panoram'a imposita dela „statiunea de pausare Mihaiu“ aici se repetiesce ci potentiatu in gradu mare. Stân'a de Vale ti-e la pitióre si in têmpu seniuu afara de regiunile Beiusiului 'ti vinu spre salutare Oradea-mare, chiar' si câmpiile Ungariei. — De aici in 20 25 minute trecemu la Bohodei, cãm in atât'a têmpu la Cornu Luntiloru cu „Fontân'a-i rece“, isvorulu principalu alu Draganului. — Priveliscea din aceste locuri spre magic'a „Vale a Petrosei“ din colo cu Pétr'a vêneta, cu Pétr'a Boghii, cu Gradiu'a dracului scl. nu se va sterge nici-cându din anima.

f) Grupuri mai mici de molivi si stêrpituri.

In stêng'a calei principale spre nordu-vestu la distantia de 37° (70^m) este unu grupu mai micu de molivi cu lungime de 32° (61^m) si lat. de 18° (34^m). — In drépt'a calei spre sudu-vestu la distantia de 12° (23^m), unu altulu de 52° (99^m) lung., si 25° (47^m) lat.; dela care la distantia de 6° (11^m) unu alu treile cu lungime si latime de (57^m). — Afara de aceste suntu si alte grupuri mai mici.

La distantia de 18° (34^m) spre sudu dela ultim'a baraca din octava se afla o stêrpitura lunga de 85° (161^m) si lata de 35° (66^m). — In partea ostica a Valei la distantia de 33° (63^m) este un'a alt'a in lung. de 50° (95^m) si lat. de 16° (30^m). — Spre sudu-ostu dela Isvorulu Minuniloru la 40° (76^m) un'a a trei'a, cu cea mai mare lungime de 65° (123^m) si lat. de 38° (72^m).

Gradiu'a de legumi la distantia de 190 – 5° dela Isvorulu Pavelu spre ostu-sudu are lungime si latime de 22° (42^m).

g) Preamblari. Escursiuni.

Preamblari ordinare se facu pe drumurile croite in Vale. — Atari drumuri se planiséza si in cóst'a déluriloru in margine si prin paduri.

Escursiuni dílnice se facu in societati la Isvorulu Minuniloru, Gemeni si Zahastru; apoi la mór'a de firezu, la Boiti'a si Custur'a. — Escursiuni mai mari se potu întreprinde in Valea Iadului la Cârligate, apoi la Ari'a Vulturului, la Muncei in Valea Draganului, la Vêrfulu Poenii, Bohodei, Cornu cu Fontan'a-i rece.

Vrêndu a pausá o nópte intre munti potemu strabate in Codrisiori la Cumanacele, dóue perine de stânci pre cari odihniáu odata doi fratióri puuti de nimfe: Somesiulu si Draganulu, opaciti de nópte in calea spre locuint'a mumei loru. — Somesiulu se tredí mai de cu vreme si vediéndu pre frate-seu dormindu cu dulce 'lu lasà a-si impliní visulu. — Linu linutiú pornesce la cale, cá se póta fi ajunsu de frate-seu; apoi se-i dea firulu si mereu elu cânta:

Aid' intr'acóce,
Aid' fratióre,
Mum'a ne-ascépta
Incungiuurata
De dine dnisióre.

Dragulu se trediesce, curre, grabesce si se vaieta strigându:

Frate draga, frate draga,
Unde, unde esci?
Of! alergu câtu alergu
Tu nu te ivesci!

Si fratii nu s'au mai intélunitu pentru-câ au cursu in directiuni opuse. — Lacriméle ce le-au storsu din ochii loru gelea si dorulu s'au prefacutu dóue riuri: Somesiulu linu, abia sioptitoriu, si Draganulu rapede si cu sgomotu.

Codrisiorii tiénu de Britiei. — Luându-ne calea prin valea padurósa trecemu lângá Ferdeteu in care se afla si Pétr'a graitória, unu grupu de stânci, ce dáu echo minunatu de 3-4 silabe. Din Ferdeteu este: Isbuculu Somesiului; isvoru fórté bogatu cu unu portalu frumosu, si bazenu taiatu in stânca Cum s'ar' paré la prim'a vedere ap'a ar' esi din dóue cratere spatióse in interiorulu stâncei. — Dupa esperintiele inse facute de passionatulu turistu de munte Iuliu Tiaranu proprietariu mare in Sepreusiu cottulu Aradu, care a cutrieratu aceste cratere pana la posibilitate, este probatu, câ din craterulu de-a stêng'a nu este apa de feliu, acést'a s'a potutu sapá de ap'a veninda din directiunea opusa. Craterulu din drépt'a dupa câti-va pasi se ramuresce in dóue, un'a ramura duce in stâng'a spre anim'a stâncei; acést'a e séca, ci sfarmaturile de bolovani aréta, câ in anumite tîmpuri mai umede trebue se ésa apa si p'aci. Mai in leuntru intr'unu cabinu micu se vedu rudimentele unoru stalactite; cu totulu o pescera in prim'a s'a formatiune — A dóu'a ramura este canalulu propriu alu ape; pana la 30-35^m este comodu cutrierabilu, ap'a nicairi nu-i mai inalta de 2 urme, de aici craterulu se angustéza, câtu omulu nu mai póte se tréca.

De-asupr'a Ferdeteului tiénu totu Britiei, dupa cari urméza in ordine Pétr'a têlhariului, o stânca poternica, lata si inalta, esita din spinarea muntelui, din care pe la midilocu par'câ a mușcatu o bucata grósnica vre-unu sufletu necuratu. — Loculu padurosu in cóst'a Britieiloru intre „Pétr'a graitória“ si „Pétr'a têlhariului“ poporulu 'lu numesce: Sivr'a umetului, pentru-câ aici ometulu (neu'a) se ivesce mai antâiu si dispare mai in urma. — Nu trebue se spunu câ: „sivr'a“ este totu atât'a câtu „sivr'a = padure a latiniloru prin metatesea consonantelor din medilocu. — Fiindu intre munti pe mine m'a frapatu, si m'a interesatu multu cuvântulu: sivr'a de óre-ce nici-cându pâna aci n'am avutu fericire a-lu audí rostitu de pré buzele vre-unui tieranu; si câ se fiu mai siguru ce o se intieléga ei sub acestu nume amu intrebatu de mai multi pastori, cari 'mi dete respunsulu: „déca numai asia scimu noi, câ „sivr'a“-i padure acolo sub Britiei.

In față cu Pétr'a têlhariului se intinde Valea frumósa a Oncesei, unde in „Capetulu Magurei“ este o pescera cu nea neperitória, pâna aci necutrierata. O cale destulu de incomóda in cóst'a muntelui Oncés'a cu vêrfulu seu: Cuculeu ne duce la „Pescer'a séu hudr'a sme-

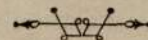
loru,“ bogata fórté in óse, intre cari mai cercate suntu ale ursului numitu: ursus spáleus. Osele: capuri, falci cu colti si dinti, spete, spinari, cóste, fluere scl. suntu acoperite de lutu, de care se potu desface si cu mân'a. — Sapatuarele in mai multe locuri aréta, câ pescer'a a fostu cercetata nu odata „ex professo“. — Ósele unui ursus spáleus compuse deplinu din Oncés'a se potu vedé in institutul geologicu de Budapest'a, unu esemplariu fórté distinsu si raru.

Totu in regiunea acést'a merita tóta atentiunea nóstra „Laculu séu teulu fara fundu“ alu Somesiului, „Pétr'a alba“, o adevărata cetate mare de stânca cu poian'a-i mica, dar' de totu romantica, de totu incântatória, „Pticerea muelului“ o stânca grotésca, din vêrfulu carei'a cea mai frapanta privelesce spre platoulu broditu cu munti inalti alu Ardélului si spre intrég'a regiune a Muntiloru Bihoreni, „Pticerea Coltiului“, la a carui picióre de stânci in „Valea Alunului“ este „Fóntân'a Somesiului, cutrierata pâna la 30-40^m de Iuliu Tiaranu si de prof. Cor. Ardeleanu. Pêrèusiulu Ponoru ce intra in Muntele Oncesei, aici ese la lumina cá Alunu.

Nu departe de aici, la distantia de vre-o 8-10 minute este „Pescerea séca,“ o adevărata frumsetia selbateca; portalu destulu de largu; in leuntru rupturi de stânci, bolovani, petrii aruncate bruscu preste olalta; dupa marturisirea pastoriloru necutrierata de nimeni. — Cum intramu sub portalu vedemu indata dóue despartieminte, séu coridóre largi coborîndu in diosu. Coridorulu de-a stâng'a nu tiéne multu; aici se póte observá ghiati'a printre petri, unu bolovanu mai micu acopere o hudra cum se vede mai lunga a carei pavimentu e de plóie de ghiatia; fiindu inse angusta nu se póte cutrierá. — Coridorulu de-a drépt'a este multu mai lungu. — Dupa-ce ne-amu scoboritu prin nescu rupturi de stânci ajungemu câ intr'o chilia pre unu pavimentu netedu si umedu. Aici se mai observa urme de ómeni in remasitiile de lemne arse, mai incolo inse nu se vede a fi amblatu cinev'a. Inaintându mai departe in stêng'a se vede a fi o adêncime mare, in drépt'a intr'o aredicatura unu cabinu largu si scundu, care cu greu s'ar' poté cutrierá de apa. — In urma câm pe la fundulu coridorului ti-se deschide o sala mai mica, câ si o naia de baserica cu boltitura in stilu goticu, unde te delectéza figuri pompóse de stalactite si stalagmite. — In câtu s'a potutu cutrierá pescer'a nu e de cev'a insemnătate, se póte inse, câ adêncimea necutrierata duce la unu parteru de ghiatia, séu póte intr'unu nou despartimentu de stalagmite care va meritá o deosebita atentiune.

Despre tóte aceste si alte puncte mai remarcabili neobositulu scrutatoriu alu regiunei Somesiului Adolf Ternér profesoru de universitate la Clusiu au luat parte schitie, parte fotografii, pre cari speramu, câ le va dá in curându publicitatii.

(Va urmá.)

ECONOMIA DOMESTICA

(Continuare.)

Déca foculu nu arde bine in soba, se cerce-téza, déca nu e prea multa cenusia sub grataru, séu déca nu e aerulu prea inadusitu in casa, séu hornulu nematuratu, séu déca sob'a nu se afla cu usia spre usi'a odaii. Sobele de fieru si cu hornetie multe incaldiescu iute in casa, dara se rescu curéndu, déca nu bagamu lemne intr'un'a in ele. Spre scopulu acest'a suntu mai de recoman-datu cele de tuciu, séu cele de caramida ori de portielanu. Carbuni de pétra in soba de fieru se nu se intrebuintiedie, ci numai lemne tari. Pentru carbuni se intrebuintiédia mai cu succesu sobele numite svediane, càci acestea au insusirea de a nu lasá se ésa mirosulu carboniloru in casa, pre-cum se intémpla in celelalte.

La aprinderea luminarei, a lampei, séu a focului sè se observe cu bagare de séma a nu se aruncá chibrite aprinse pe josu. Cându nu mai e de lipsa focu in soba, de multe-ori se scotu ta-ciuni aprinsi afara spre a pastrá lemnele; lucru, care póte fi fórté periculosu, mai cu séma cându bate vèntulu, de ace'a económ'a se nu permita acésta nici-odata. A se turná apa in soba spre a se stinge inca nu e potrivit, càci se strica sob'a.

Déca se intémpla, umblându pe lângá focu se ne ardemu la piele, atunci se tórna pe rana soda cu puçina apa calda si se léga cu o bucata de pënza de inu. Déca ne ardemu mai reu, se face indata spume de sapunu cu apa, se punu pe pënza si se léga cu acést'a ran'a; dupa ace'a se repetéza câtu mai desu. Altu midilocu este celu urmatoriu: Sè se unga loculu arsu cu oleiu séu cu untu-de-lemnu si se-se frece cu sare merunta. Daca in dóue trei minute durerea nu incetéza de totu, sè se mai unga odata si sè se frece din nou cu sare. Acestu medicamentu este bunu la ori-ce feliu de arsuri si opariri, dar' sè se intrebuintieze indata, càci alt'-mintrelea, de-si dorerea incetéza, dar' besici totu se facu.

Pentru calcatulu rufeloru este mai economicu a intrebuintiá in mašin'a de calcatu carbuni de mangalu decâtu cei din vétra.

In multe case pentru facerea cafelei se intrebuintiéza maşini alu caroru focu se alimentéza, in locu de lemne, cu spirtu.

7. Mijlôce preservative a tiené camerile sanatóse.

Scaderea celoru mai multe case este ume-diél'a séu igrasi'a ziduriloru. Ea provine mai multu din udatura, care se intinde séu de josu in susu, séu de susu in josu. De josu in susu vine atunci, cându cas'a este mai josu decâtu nivelulu stradei si ast'felu ap'a nu se póte scurge afara. De susu in josu vine atunci, cându ploua pe undeva pe pareti. De multe-ori inse vine si din aborii ce se producu in casa, cu deosebire pe vremea cându se pregatescu mâncarile séu cându se spala in casa s. a. Neaerisându odai'a cum se cade

aburii se asiédia pe pareti si le causéza umediéla. Acestea rele trebuescu prevenite pe câtu va fi cu putiutia, càci nimicu nu strica atât'a unei case si sanetatiei celoru ce locuescu in ea, cá igrasi'a. Déca igrasi'a a intratu in zidu, ea se estinde totu mai departe, pana-ce cuprinde paretii pana susu. De ace'a e de lipsa, cá vér'a pe vreme fru-mósa, se dàmu tenciuel'a stricata séu umeda josu de pe pareti, se lasamu apoi sè se usce bine si pe urma se tenciuiu din nou. In casu, cându igrasi'a s'ar' fi estinsu si atunci asupr'a zidului adeca a caramidiloru, atunci si acestea trebuescu delaturate si inlocuite cu altele nóue si arse câtu se póte de tare. Déca umediél'a provine numai din aburi, atunci este mai usioru de scapatu, càci ne ingrigimu a aerisá camerile mai desu si primavér'a si tómn'a a face focu mai desu in ele, spre a se uscá bine. Cându umediél'a vine de susu, atunci de buna séma, cà se afla vre-o spartura in cope-risiu. In casulu acest'a avemu simplu de a ne ingrigi de astuparea locului aceluia pe unde plóua.

8. Mobiliariulu locuintiei.

Mobiliariulu locuintiei se póte luá in dóue intielesuri. In intielesu largu si atunci sub mobiliariulu locuintiei se intielegu tóte mobilele si lucrurile din casa. Si in intielesu strènsu s'au propriu dîsu si atunci se intielegu mai multu: paturile, mesele, scaunele, divanulu, garderobebe, dulapurile canapelele, fotelurile s. a. In cele ce urméza vomu luá mobiliariulu mai multu in intielesu largu.

Cându se ivesce necesitatea a face mobile nóue la o casa, este de neaparata lipsa, cá económ'a se tîe contu de midilócele de care dispune spre a nu fi silita a le luá in detorie séu a-si dá pe ele si cea din urma pará din casa si pe urma se nu aiba cu ce-si impacá celelalte trebuintie intetifóre ale casei. Se chiama o rea economia a luá mobile luxuóse, cându dispui de midilóce modeste, càci ori-ce cheltuéla pe mobile luxuóse este unu capitalu mortu, ce nu aduce nici unu venitu si arare-ori póte contribui la bunastarea familiei.

Principiulu de capetenie la cumperarea mobileloru trebue se fie acél'a, cá ele se fie folositóre, comóde, trainice si nici decumu luxuóse, càci luxulu costa pre omu fórté multu. A luá apoi mobile luxuóse si pe detorie, e si mai rea economie, càci prin acést'a se angajaza viitoriulu si afara de ace'a, celu ce ia pe detorie, totu-de-a-un'a cumpera mai scumpu si mai slabu. Cu bani gata cumperi ce-ti place si cum 'ti place, càci ai tóta libertatea si limb'a nu-ti este legata de a te poté scóte la pretiu cu vèndiatoriulu cum 'ti place si afara de acést'a cu banii gat'a si elu se indupleca mai lesne a dá cu unu pretiu mai moderatu.

(Va urmá.)

I. Dariu.

Cronica. — Insignii de onoare pentru stiintie si arte. Maiestatea s'a a creatu, in locul medaliei pentru stiintie si arte, o noua distinctiune care poarta numele „*insignii de onoare pentru stiintia si arta.*“ (Ehrenzeichen für Wissenschaft und Kunst.) Aceste insignii de onoare voru constá din o *medaila*, pre alu carei'a aversu se afla imprimata *bust'a Maiestatii Sale*, era pe reversu inscriptiunea: *Litteris et artibus*. Medail'a acést'a legata cu o cordela de metasa rosie va fi purtata, cá si alte distinctiuni mai mari, de grumazi.

Cantarét'a romana Elen'a Padure din *Brasiovu*, va debutá pentru stagiunea de érna la teatrulu din Pilsen, é' pentru stagiunea de véra e angagiata la teatrulu din Marienbad.

Castelu imperialu in Mehad'a. M. S'a Imperatés'a-Regina a Austro-Ungariei, avéndu de cugetu a cercetá in totu anulu baile Herculane, a proiectatu redicarea unui maretiu castelu in acele locuri romantice, departe de sgomotulu lumei, unde va gustá aerulu curatu de munte. Architectulu de curte a si sositu din Vien'a, cá se aléga locul potrivit.

Unu obiceiiu de imitatu. In Novegi'a e obiceiiu, cá fetele nu se potu maritá, pana-ce nu sciu gatí perfectu bucatele, apoi a cóce pâne, a tóce si a tiесе. De aci urméza intre candidatele de maritatu o adevérata emulatiune in perfectionarea loru in directiunile amintite, pentru-cá tóte sciu cá ace'a se va maritá mai curéndu, care va fi esitu mai cu lauda. Esamenulu anualu in artele aceste folositóre e publicu. Cea de-antáiu la esamenu se marita mai antáiu. N'ar' fi bine a se introduce si la noi acestu obiceiiu?

Revisuirea talmudului. Adunarea rabiniloru germani la Breslau a alesu o comisie, care se traduca talmudulu in limb'a germana, se-lu revéda si se-lu interpreteze in modu uniformu, pentru a se delaturá tóte ecuivoirile si interpretarile false ale spiritului legei evreesci.

Maimutiile lucratorie. Diarele din Americ'a spunu, cá unu cultivatoriu de inu din Brasili'a a gasitu mijloculu de-a micșiorá fórté multu cheltuelile cu munc'a braçieloru, inlocuindu pre negrii sei priu maimutie.

Acestu speculantu a inceputu prin a invetiá o mica armata de cuadrumaní la lucrarile ordinare ale câmpului si a isbutitu atátu de bine, încátu astadi póte se incredintieze noiloru sei aucșiliari recólt'a si preparatiunea inului.

Maimutiile acestea lucrédia cu o dibacia de necreditu, sub simpl'a supraveghiare a unui conducatoriu de lucrari. Cev'a mai multu, ele lucréza cu mai multa iutiéla decátu negrii. Fi-va in germene vre-o nóua revolutiune economica, asemenea,

cu ace'a care a produsu inventiunea masineloru de cusutu?

Unu aparatu pentru lasarea in grópa a cosciuguriloru. Ori-cine a avutu nenorocirea se piérda o ruda séu unu amicu nu póte uitá nici odata penibil'a impresiune causata prin modulu cum se lasa adi cosciugulu in grópa. Unu inventatoriu austriacu a incercatu se dea acestei operatiuni unu caracteru mai demnu. Elu a inventatu unu aparatu pentru scoborirea automatica a consciuguriloru in grópa. Acestu aparatu este unu feliu de catafalcu de o inaltime de aprópe 1.20 metru. Cosciugulu se pune pe o plat-forma, imbrécata in catifea négra si este destulu de a apesá unu butonu, pentru-cá cosciugulu se fia lasatu in josu incetu si cu o miscare uniforma. Pretiulu aparatului este de 900 fl. si dupa cele ce sustiene inventatoriulu, elu este deja in usu la Vien'a si la Milanu, unde se platesce pentru fie-care intrebuintiare a aparatului câte 2 fl. 50 cr. La Paris s'au facutu dilele acesteia la cemeteriulu Pantinu experientie cu acestu aparatu si mai inainte de a se pronuntiá asupr'a utilitatii de a-lu intrebuintiá si in cimitererele franceze, autoritatile din Paris au cerutu sè se aduca aparatulu óre-cari modificari.

Diarele din lume. Dintr'o statistica de curéndu publicata, resulta cá in lumea tóta aparu 35,000 de diare. In Europ'a dein aceste aparu: 20,000; 5,500, dintre cari 800 dilnice, aparu in Germani'a; 4,000 dintre cari 200 cuotidiane, in Angli'a; 4,092, dintre cari 360 cuotidiane, in Franci'a. Apoi vinu, dupa numeru, Itali'a, Austri'a, Spani'a, Rusi'a, Romani'a, Elveti'a, Belgi'a, Olandi'a, Greci'a, etc. 3000 de diare aparu in Asi'a, 206 in Afric'a, 7000 in Australi'a si 8 in Sandwich. Restulu apare in Nordulu si in Sudulu Americi. Publicatiunile periodice din Londr'a producu anualu 1 miliardu 17 milióne de foi; cele din Paris 1 miliardu 100 milióne de esemplare; cele din New-York, 516 milióne.

Bibliografia. — In dilele aceste va aparé in editiunea dlui H. Zeidner librariu in Brasiovu:

1. *Fisica pentru scólele poporale* lucrata pe bas'a normativului scolariu din 1882 de Dionisiu Fagarasianu profesor. Cu preste 70 de ilustratiuni intercalate in tectsu.

2. *Geografia pentru scólele medii* lucrata pe bas'a planului ministerialu, dupa D. Laky de Dionisiu Fagarasianu si Andreiu Bârsanu profesor, tom. II. Europ'a afara de regiunea marei mediterane. Imediatu dupa aparitiunea acestei parti se va pune sub tipariu din Geografi'a pentru scólele medii tom. III. geografi'a Asiei, Africei, Americi si Australiei.

Musicalia. — *Steaua nóstra.* Romantia pentru Canto si Piano. Cuvinte de Dimitrie Bodescu, Music'a de Corneliu Codrescu. Pretiulu 2 lei.

De ce nu-mi vii?... Romantia pentru vóce si Piano. Poesie de M. Eminescu. Musica de Carolu Decker. Pretiulu 1 leu 50 bani.

— Ambe operele aceste au aparutu la Jassy in Proprietatea si Editur'a dlui N. Cosm'a. Le recomandam atentiunei cetitoriloru nostrii cunoscatóri de musica.